
STICHTING OUD LIMMEN

Dien melkerij, en korenteelt, en Vischerij kan streelen,
Zal't boomrijk LIMMEN zekerlijk in zijnen lof doen deelen;
Dat dorpjen (door de kunst dus duidelijk afgemaald.)
Is voor zijn vrijheidsmin door ALVA wreed betaald.

EEN WOORD VOORAF

De stichting "Oud-Limmen" bestond in februari 1987 een jaar. Uit een groot aantal donateurs en de enthousiaste reacties, blijkt hoe het verleden onder de Limmer bevolking leeft. Een aantal Limmers zet zich vol overgave in voor deze stichting. Enkele resultaten van hun werk heeft u afgelopen jaar kunnen zien: De presentatie tijdens de bloemendagen en op de braderie. Op de avond in het Vredeburg, over het ontstaan van onze kustgebieden, werd de verjaardagskalender gepresenteerd. Een historische vereniging moet ook in de toekomst kijken, Het realiseren van een oudheidskamer is een van de volgende projecten. Voor u ligt nu dan het eerste jaarboekje, mede mogelijk gemaakt door de RABO-bank Limmen,

Ik wens u hierbij veel leesplezier,

Tewis Elzinga (voorzitter)

Inhoud	blz
EEN WOORD VOORAF	1
	Tewis Elzinga (voorzitter)
INHOUD	2
DE OUDSTE GESCHIEDENIS VAN LIMMEN	3
	Ad Valkering
UIT HET REGISTER DER HANDELINGEN VAN DEN SCHOUT	8
	Piet van der Steen
HONDERD JAAR GELEDEN	14
	Piet van der Steen
WERKVERSCHAFFING IN LIMMEN 1920-1940	18
	Kees Droog
DUITSERS OP JODENJACHT IN LIMMEN	24
	Piet van der Steen
LIMMEN, 50 JAAR GELEDEN	30
	Elly Dekker

DE OUDSTE GESCHIEDENIS VAN LIMMEN

Limmen is een heel oud dorp en waarschijnlijk al sinds lang bewoond. Over het ontstaan van de duinwal, waarop Limmen ligt en over de vroegste bewoning is nog veel discussie gaande. Hier wil ik alleen vertellen wat ik over Limmen te weten ben gekomen uit oude documenten.

DE VROEGSTE MELDINGEN

De eerste melding was (volgens Soeteboom en van Oij-lefen) in 740. Toen werd er melding gemaakt van een kerkje te Limbon dat hersteld werd. Radboud de godvruchtige, een heerser die in de buurt van Egmond woonde, zou dat laten doen. Waarschijnlijk was het kerkje gesticht door Willibrord of een van zijn volgelingen.

De plaats van het kerkje was met zorg uitgekozen, tussen twee verbindingswegen van Alkmaar naar Haarlem en Amsterdam (of eerder Utrecht, omdat van Amsterdam nog nauwelijks sprake was). De eerste weg liep langs de Wes-terweg, Kapelweg (vroeger de lange walsweg) en Molenweg naar de Vloysbrug (tegenwoordig de Voortbrug). De tweede liep langs de oostkant, de Oosterzij en Dusseldorperweg, naar dezelfde brug, waarna de wegen zich in de verschillende richtingen afsplitsten. De ligging van de wegen is trouwens niet helemaal zeker.

In 918 gaf bisschop Balderic van Utrecht (918-977) vrijheid van alle lasten voor de kerk van Limbon. Zijn opvolger Wilhelmus bekrachtigde dit besluit. Diens opvolger Burchardis schonk in 1108 de kerk aan het Kapittel van Maria. De laatste akte is in het archief in Utrecht nog heel goed te lezen.

DE DERTIENDE EEUW

Uit 1202 stamt een oorkonde die een verklaring bevat van de proost, de deken van Utrecht en het Maria Kapittel. Daaruit blijkt dat de ingezetenen van Limmen rond 1202 een zekere belasting op het begraven (legerstad geheten) hadden afgekocht. Uit dezelfde akte blijkt ook dat Limmen toen al een parochie werd genoemd.

De naam van de eerste pastoor, Boudijn, wordt erin genoemd en de namen van een aantal parochianen die als getuigen voor dit stuk opgeroepen waren.

In een oorkonde uit het jaar 1231 treedt als getuige op, de Limmense priester Mauritus, in een proces tussen de Abdij en de Graven van Egmond.

Uit de aanvullingen op de leenregisters van de Graven van Holland in het rijksarchief te Den Haag stamt de mededeling dat in 1291, donderdags voor 'half vasten' (de tweede zondag van de vasten), Graaf Florenz aan Arnoud van Uitgeest schenkt twee daar gemelde landen in de 'gescheiden' tussen Limmen en Uitgeest.

DE VEERTIENDE EEUW

In 1316 beleende Graaf Willem III Jan van Berghem na de dood van diens oom Hendrik van Diepenheim, maar met instemming van de laatste, met het ambacht Sloten en met bezittingen in Castricum en Limmen. In 1324 gaf dezelfde graaf toestemming aan Lijnen van Haarlem, zijn meijer te Limmen, om de pacht die hem (de graaf) verschuldigd is gerechterlijk in te panden.

In 1360 wordt gewag gemaakt van onrust in het dorp. Limmen kreeg voortdurend andere leenheren met veranderingen in het bewind en daarover was heel wat strijd. De abdij van Egmond en de Graven van Egmond (oorspronkelijk hun rentmeesters) zaten elkaar ook regelmatig in de haren en dat had zijn weerslag op het dorp. In datzelfde jaar werd de pastoor van Limmen, Huig Jansz., door handlangers van de graaf vermoord. Hij zou getuigen voor de abdij in een zaak tussen de abdij en de graaf.

Door een aantal oorzaken (oorlogen, de pest en watersnoden) liep het inwonertal van Limmen terug; daarvoor was het duidelijk welvarender geweest. Hertog Albrecht bracht, vanwege onmacht, het aantal riemen voor de heervaart terug van 20 naar 10. De 'heervaart' was een verplichte dienstverlening voor oorlog en grote werken; de 'riemen' was het aantal mensen dat per dorp moest worden opgebracht. In 1399 werd het aantal riemen verder teruggebracht van tien naar vijf.

DE VIJFTIENDE EEUW

De volgende akte heeft geen juist jaartal, maar het zal tussen 1399 en 1423 zijn geweest. Hier wordt vermeld dat Hertog Willem van Beieren, Heer Bertout en Vrouwe Gerritzdochter verleidt (beleent) in onsterfelijke erfleen met 'een stuk land geheten de vijf bussche riet en een geers land in de banne van de kerk'.

In de veertiende eeuw waren de Hoekse en Kabeljauwse twisten uitgebroken over de erfopvolging van het graafschap Holland en Zeeland niet of wel door een Bourgondiër (Willem V of Margaretha van Henegouwen, zijn moeder, vrouw van Willem van Beieren). Deze strijd sleepte heel lang voort en kostte duizenden mensen het leven. In 1417 nam Hertogin Jacoba van Beieren (Hoeks, kleindochter van Willem V, maar tevens gravin van Henegouwen, de verwarring was dus compleet) de leengoederen in beslag, brandschatte het dorp en beleende haar volgelingen met de goederen

In 1423 bleek dat Jacoba het vruchtgebruik van de kerk had afgenomen van Heer Jan Doersz., priester en het had verleend aan Heer Claes Stael van Oesdom, ook priester. Die werd ook beleend met een stuk land; aan Dolf Doevenszoon gaf zij twee geersen land in de Oesdommer 'venne'. Aan Barthouts van Oijen ook een geers land en een geers die Michel Cleas Holbertszoon placht te hebben in de banne van Oesdom en Limmen.

In 1421 vond de St. Elizabethsvloed plaats, die grote overstromingen veroorzaakte en ook Limmen bedreigde. De mensen trokken weg naar hogere streken. De Kerk, die toen zo'n 33 meter mat, bleef voor het grootste deel leeg.

In 1430 werd, onder leiding van de monniken van de abdij van Egmond de Limmer-polder ingedijkt, de eerste polder in Holland. Het land bleef waarschijnlijk nog steeds drassig, maar er was minder gevaar voor overstroming.

Ondanks de verbetering die er in de landbouw op had moeten treden bleef de welvaart van het dorp achteruit gaan, meer door de omstandigheden van buitenaf.

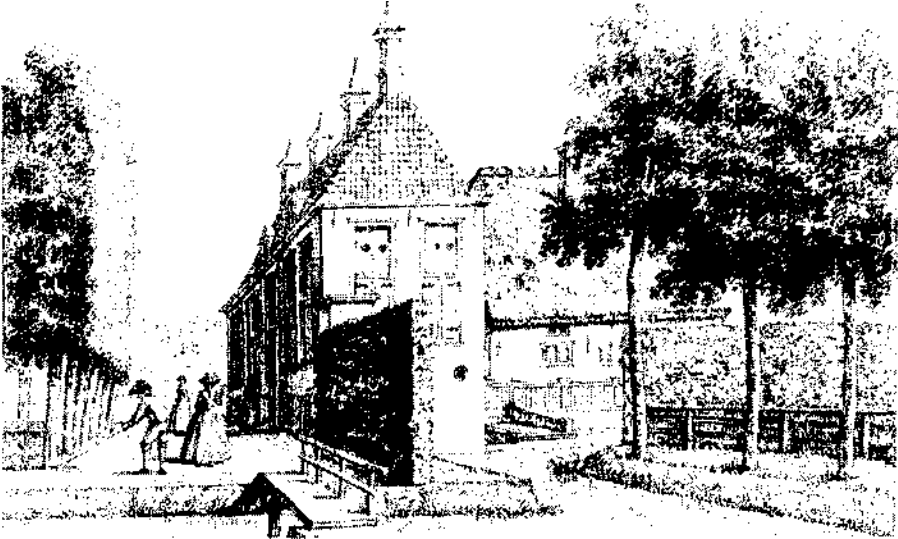
Zo worden er in 1477 100 haardsteden vermeld, terwijl Limmen in de bloeitijd 200 huizen had omvat.

In 1494 telde men 95 huizen, in 1514 nog maar 90. In dat jaar waren er 450 kommunikanten, waarvan een derde deel armlastig was.

In 1514 hielden de Limmers zich in leven met akkerbouw, met het houden van koeien en 'dat mitten hals te houden' (vermoedelijk het verhuren van zichzelf als arbeider). Van de 650 morgen die het dorp groot was, hadden zij slechts 120 morgen in eigendom en niet het beste land, Een groot deel was in het bezit van de abdij van Egmond, terwijl ook edelen en poorters van Alkmaar en elders bezittingen zullen hebben gehad die zij verpachtten.

BELANGRIJKE BEWONERS

Twee van deze edele geslachten woonden op het dorp zelf in resp. huize Den Burg en Huize Dampegheest.

Een prent van huize Dampegheest uit later tijd, vermoedelijk al grondig veranderd; iets van het weinige dat ervan is overgebleven.

Van huize Den Burg is vrij weinig bekend, maar van huize Dampegheest is bekend dat het lang een bezit was van het geslacht Van Tetrode. De eerste die vermeld wordt is ene Hendrik van Tetrode (in 1371), een schildknaap en gunsteling van de graven van Holland. Hij stichtte een vicarie in de parochiekerk, waarbij bepaalde bezittingen hoorden. De opbrengsten daarvan schonk hij aan zijn zoon Dirk.

Deze volgde later zijn vader op in het leen en werd daarin bevestigd door Heer Arend van Egmond. Het werd een onsterfelijk leen, te 'verheergewaden' (van blazoen voorzien) met een rode sperwer.

Deze Dirk of zijn zoon en opvolger was geen lang leven beschoren want later (1451) wordt ene Hugo van der Stege gemeld als leenman, die optrad in het belang van Hugo van Tetrode, die met een dochter van huize Cranenbroek ten westen van het heilooërbos was getrouwd. Met wisselende fortuin bleef het geslacht Van Tetrode tot 1536 in het bezit van Damppegheest. Daarna kwam het landgoed in handen van verschillende burgerlijke families. Daarover is meer te lezen in het boekje van J. Belonje. Er brak een heel ander tijdperk voor Limmen aan, De tachtigjarige oorlog barstte los en de mannen van de hertog van Alva verwoestten in 1573 de abdij van Egmond, het dorp en de kerk van Limmen en nog veel meer in de omtrek. Daarna telde Limmen, verpauperd en voor het grootste deel katholiek gebleven, lange tijd niet meer mee.

Ad. Valkering
m.m.v. K, Droog

Register
der
Handelingen
van den Schout der Gemeente Limmen.
bevattende alle Procces-Verbalen, Publicatie, Notificatie,
Waarschuwing, Bepalingen ent. -
Beginnende met het jaar 1818. -
No. 6

**Uit het register der handelingen van den Schout
Waarschuwing**

"De Schout der Gemeente Limmen, gezien hebbende dat van tijd tot tijd des avonds door Kinderen hier en daar Vuren aangelegd op ruigten Zowel op akkers, in bosschen als anderzins in de brand gestoken worden. "In aanmerking nemende dat zulks niet alleen zeer gevaarlijk en nadelig, maar tevens strijdig met de goede orde is.

"Gelet op de klage van eenige onzer ingezetenen des aangaande "heeft met de Assessoren* bepaald, dat voortaan na Zonnen ondergang in de openlucht door niemand eenige vuren zullen mogen gestookt of eenige Ruigten van wat aard of onder welke benaming ook verbrand mogen worden zonder speciaal consent van hem Schout. Zullen de overtreders gestraft worden naar gelang der omstandigheden, terwijl de ouders voor hunne kinderen moeten instaan.

Limmen den 14 Maart 1818

*wethouders

De Schout voornoemd.

M. H. Veldijk

Zetting van het Brood.

over de Gemeente Simmen.

De Schout der Gemeente Simmen, bepaald
bij deze, dat te rekenen van den dag van heden, de
Prijzen en het Gemigt van het Brood binnen deze
Gemeente zullen zijn als volgt:

Witte Brood van twee Stivers met wege 1/3 pond	
Sijne Witte Broodbol van één Stiver	7 pond
Afwerking of Bollen acht van één Stiver	11 pond
Gebakts Farnebrood van 26 pond met gelden 3 Stiv: 1/2 p.	
Gebakts Farnebrood van 52 pond	6 — 8 —
Gebakts Mateluis van 38 pond	5 — 10 —
Ongebakts Farnebrood van 2 pond	5 — : —
Ongebakts Mateluis van 3 pond	7 — : —
Joggebrood van 12 pond	16 — : —

Zullende alles gaar gebakken en niet beneden de
Zetting verkocht worden of in plaats van hetzelfde
eenig Brood, klein gebak of iets anders teefgere,
op de haeten daertoe staande.

den 17 Maart 1810.

De Schout voornoemd.

Mijlt. W. Dijk.

No. 25 Procesverbaal

Op Maandag den zes & twintigsten der maand October van het jaar achttien honderd en achttien des avonds circa negen Uren compareerde, voor mij Schout der Gemeente Limmen, Jacob Dekker oud dertig Jaren, van beroep Brood-bakker en Hendrik Eckhart, oud een en dertig Jaren, van beroep Smit, beide alhier woonachtig, welke mij verklaarde dat Zij waren geroepen circa een Uur geleden om hulp te verlenen ten huizen van Jacob Zonderzorg, Tapper aan de Voort alhier, waar naar alle waarschijnlijkheid een ongeluk was gebeurd.

Dat Zij met hunne knechts en nog een Buurman Zich derwaarts begaven en aldaar ontmoet hadden Jacob Zaaneegeest, Kastelein aan de Schagerbrug in de Zijpe, welke met een Scheeps Kapitein in zijn rijtuig van Amsterdam komende, aldaar stilhield om Zijne paarden te voederen. Dat deze hen verhaalde, dat hij gereed zijnde om te vertrekken eens en meermalen aan den Kapitein riep, om hem daarvan te verwittigen dan geen antwoord bekwam, Zich hierover verontrustende, vroeg hij aan de vrouw van het huis om eene lantaarn en ging daarmede in den tuin, in dezelve gekomen zijnde, ontdekte, hij weldra bloed op den grond, en hierover ontsteld, keert hij tot de vrouw terug, ontdekt haar zijn vrees en verzocht haar om hulp te willen vragen daar hij vermoed er een ongeluk gebeurd was.

Dat Zij geroepene aanstonds bij de hand waren en daar gekomen zijnde ontdekten Zij spoedig het spoor van het bloed volgende een jas welke bij de waterkant lag en daardoor dan ook iemand in het water, dat Zij getracht hadden en alle hulp aan te wenden om deze ongelukkige te redden, dan dat het hen alleen gelukt was hem uit het water te halen daar Zij spoedig Zijne wonden aan den hals ontdekten, dat Zij begrepen niets verder te mogen doen en mij er kennis van te geven, gelijk dan ook geschiedde.

Van het aldaar voorgevallene onderrigt, spoedde ik mij derwaards met de tweede Comparant, terwijl de eerste op mijn verzoek den Chirurgijn dezer Gemeente ging halen om het lijk te Schouwen.

Daarkomende vond ik Jacob Zaaneegeest (bij mij zeer wel bekend) welke mij de toedragt der zaak zodanig verhaalde als boven gezegd is, en 't welk door de vrouw van den huize bevestigd wierd. De Chirurgijn inmiddels gekomen, ontdekte eene snede aan, en eene diepe steek in den hals, en bevond hem werkelijk dood,

blijkens het hieraan geannexeerde Proces- Verbaal van onderzoek sub No.26.

Van Zijnen dood verzekerd zijnde, deed ik het lijk dadelijk visiteren en vond bij hetzelfde het volgende als: een goud ringetje aan de vinger, een paar handschoenen van zeeme-leêr, een rode catoene zakdoek, nog een doek, een rood ledere portefeuille waarin drie brieven en aan contanten, eene Gulden en vijftig Cents of eene Gulden, tien Stuivers en twee Penningen welke goederen ik in mijne bewaring heb genomen. Eene geele duffelse jas met kraagen welke op het lijk is gebleven komt volgens getuigenis van gemelde Jacob Zaaneegeest aan den kasteleijn Engelmeijer, wonende aan het Nieuwendiep, toe. Ik liet het lijk voorts naar eene voor hetzelfde geschikte plaats brengen, terwijl de nagt mij niet toeliet iets verder te verrigten. De Zelf moorder is genaamd, Pieter Sijbrands, Kapitein voerende het Schip (zoo ik meen) Johan en Pieter, komende van Archangel, 't welk thans in het Nieuwe Diep is liggende. Van al het welk wij hebben opgemaakt dit Proces-verbaal op Dinsdag den Zeven en 20ste October 1800 en achttien.

M. H. Weldijk

Na de sluiting van dit Proces-verbaal verklaarde de vrouw van Jacob Zonderzorg mij nog dat de Kapitein in huis komende, overal rond keek en naar iets scheen te zoeken, onder anderen eenige kleederen van een kind, welke bij en op elkander lagen, betaste, waarop de vrouw van het huis, welke bezig was het brood van de paarden te snijden zeide, "Mijn Heer wat zoekt Gij daar", doch ontving geen ander antwoord, dan geef het brood aan de paarden, terwijl hij met een onstuimig gelaat op haar aanliep, waarop die vrouw het mes, waarmede het brood gesneden was, in eene kast (de gewone plaats) bergde, welk mes zij terstond naar het voorgevallene daar niet meer gevonden heeft, 't welk te meer het vermoeden versterkt dat hij het met dat mes gepleegd heeft. Aldus opgemaakt ten zelfde dage als boven aan het slot is vermeld.

M. H. Weldijk

De Voort, rond 1925:weinig doet dit idyllische plaatje vermoeden.

No. 26 Proces-Verbaal van Onderzoek.

Op heden den zeven en twintigsten der maand October des jaars achttien honderd en achttien compareerde voor mij Schout der Gemeente Limmen, Maximilianus Ludovicus Nuijens, oud zestig Jaren, van beroep Chirurgijn , wonende alhier, welke mij verklaarde, dat hij ter mijner requisitie op den avond van den zes & twintigsten dezer het lijk van den Scheeps-Kapitein Pieter Sijbrands had geschouwd en bevonden dat de snede aan de linkerzijde van den hals geenszins gevaarlijk was geweest en door de zelve geene aderen of bloedvaten waren gekwetst geworden, maar dat de Steek aan de rechter zijde des hals van eenen gansch anderen aard was, dat daardoor de Strot-ader gewond en de Strot zelve na genoeg aan die zijde was afgestoken; dat het hem zelfs voorkwam dat de ongelukkige zich daar meer dan eens gestoken had, uit hoofde van de wijde en de verbasende diepte des snede, waardoor de wond van eenen dodelijken aard was en de lijder veel bloed is kwijt geraakt, 't geen men op de plaats waar het voorgevallen is, heeft kunnen ontdekken, daar men de rigtingen van zijnen loop heeft kunnen volgen tot aan het water waarin de ongelukkige zich gestort heeft welligt om zijnen dood te verhaasten. Van al het welk wij hebben opgemaakt dit Proces-verbaal 't welk de Comparant na gedane voorlezing mede heeft ondertekend.

act. Max.-L. Nuijens
M. H. Veldijk

Piet van der Steen

HONDERD JAAR GELEDEN

Uit de notulen van de gemeenteraad van Linmen

De vroede vaderen

In het jaar 1887 bestond de gemeenteraad uit 7 personen.

Voorzitter was burgemeester Mr. H. F. de Wildt. Wethouders: A. Vennik en P. J. Pepping. Leden: E. van Veen; J. J. Dekker; A. de Groot; M. Kuys en C. Vis,

De gemeenterekening voor het dienstjaar 1887 gaf de volgende cijfers te zien:

"De ontvangsten tot een bedrag van f 9892,56	"De uitgaven,, ,,
„ „ f 8409,08½	
Batig slot	f 1483,47½

Dat het Burgerlijk Arm Bestuur ook goed 'boerde' in die dagen blijkt wel uit het volgende agendapunt. In de raadsverslagen van 3 maart 1887 staat hierover het volgende vermeld:

"Door Burgemeester en Wethouders wordt daarna ter tafel gebracht de rekening en verantwoording van het Algemeen Ara Bestuur over het jaar 1886, bedragende in ontvangst f 4288,08, in uitgaaf f 1815,23, alzoo sluitende met een batig saldo van f 2472,85.

Burgemeester en Wethouders, deze rekening in orde bevonden hebbende, stellen den Raad voor haar goed te keuren en onder dankzegging voor het gevoerde beheer te dechargeren. Dienovereenkomstig werd besloten".

De schoolverordening

De vergadering van 3 maart 1887 was overigens een heel belangrijke. Op die vergadering stelde de voorzitter agendapunt 6 aan de orde, luidende:

"Eene Schoolverordening voor de Gemeente Linmen.

De art I t/m XVI worden zonder hoofdelijke stemming vastgesteld."

Maar dan komt de moeilijkheid; de notulist vervolgt:

"Het lid M Kuys wenscht achter artikel XVI een nieuw artikel toe te voegen luidende; "Indien een onderwijzer en eene onderwijzeres aan de school verbonden, liefdes betrekkingen met elkander aanknopen,

zoodanig dat hiervan door feiten in of buiten school blijkt, is de jongstbenoemde verplicht ontslag aan te vragen binnen twee maanden na aanschrijving van Burgemeester en Wethouders."
"De Voorzitter verklaart zich met die bepaling niet kunnen vereenigen, ten eerste omdat hij meent dat het niet geoorloofd is dat men buiten de gevallen door de wet zelf bepaald ontslag geeft, en verder omdat hierbij de vrijheid buiten de school wordt beperkt, wat wel bij politieverordening kan geregeld worden doch niet bij schoolverordening.

Hij voor zich acht de bepaling hoe ook geredigeerd, onuitvoerbaar, daar de onderwijzer nooit tot ont-slag nemen zou te dwingen zijn en derhalve het artikel zo goed als niet gemaakt zou zijn, wat hij in principe hoogst bedenkelijk vindt. Waren de woorden "of buiten" er niet in, dan kon hij zich er mede vereenigen altijd in dien zin dat daardoor ongepaste handelingen tusschen onderwijzeressen en onderwijzers werden verboden, doch gelooft dat dan ontslag als straf niet eens zou opgaan."
"De Heer Kuys licht het artikel nader toe, hij acht een toestand van verloving tusschen het onderwijzend personeel hoogst nadeelig voor het onderwijs en gelooft dat een zoodanigen toestand buiten de school even slechte invloed op de kinderen hebben moet als in de school, en acht het derhalve hoogst wenschelijk om in ieder geval te trachten zoodanige bepaling in het leven te roepen, opdat eene verloving onmogelijk gemaakt worde ten minste in het openbaar."

"De Heer Pepping doet nog opmerken, dat verloving niet wordt verboden. De onderwijzer heeft slechts te kiezen tusschen ontslag en verloofd zijn. "In stemming gebracht wordt artikel XVII aangenomen met vijf tegen twee stemmen, die van de leden Vennik en Vis."

"De artikelen XVIII tot en met XXIII worden zonder hoofdelijke stemming aangenomen zoodat de verordening alsnu luidt:

Schoolverordening in de Gemeente Limmen, art. 1 " (enz.)

Vernietiging.

Kennis van de grondwet is voor raadsleden nooit weg. Dat onze voorouders dachten zelf wetjes in elkaar te knutselen is hen te vergeven; 't is zo lang geleden. Maar Gedeputeerde Staten waakten ook toen over de juistheid van genomen besluiten. In de vergadering van 5 april 1887 was het al raak. In de notulen van die vergadering staat hierover:

"Naar aanleiding van eene missive van Gedeputeerde Staten van 30 maart jl., no. 30, houdende bericht dat Z.Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken bezwaar maakt tegen de arts. 16 en 17 der Schoolverordening in de laatste vergadering vastgesteld, stelt de voorzitter voor de beide art.'s in te trekken."

Even voor de duidelijkheid; art. 16 luidde: "Aan onderwijzeressen die in het huwelijk treden wordt een eervol ontslag verleend, uiterlijk binnen drie maanden na de voltrekking van het huwelijk".
Weer gesputter natuurlijk; maar wat water bij de wijn moest wel. Er kwam een voorstel: art. 16 laten zoals het is; en voor art. 17 het verplichte ontslag "nemen" te wijzigen in: "B & W ontslaan".
De Burgemeester zag ook hier geen heil in, maar het voorstel werd door de raad aangenomen en ging weer naar G.S. G.S. werkte toen sneller dan nu; in de vergadering van 13 mei 1887 kon het antwoord alweer behandeld worden. De notulen van die vergadering vermelden:

"Aan de orde wordt gesteld eene missive van Gedeputeerde Staten van 4 mei 1887, no.50, houdende bezwaren tegen de artt 16. en 17. der Schoolverordening ook zoals gewijzigd bij besluit van den Raad dezer Gemeente van 5 april 1887. Namens Z.Exc. den Minister van Binnenlandsche zaken stellen zij den Raad voor die artt. alsnog in te trekken, alvorens deze aan den Koning ter vernietiging voor te dragen."

Dat was niet mis; maar wie dacht dat ze zich nu wel gewonnen zouden geven kende de Limmers niet. Art, 17, nou ja, daar zou wel niet meer over te praten zijn; maar art. 16?, wacht even! Dat namen zij niet. De Burgemeester kon redeneren zo hij wilde maar aan het volgende kon hij niet ontkomen:

"De Heer Kuys. meent dat waar in de gemeente Alkmaar eene zoodanige bepaling als art. 16 oud mogelijk is, en zelfs in het gemeenteblad geplaatst is, het onrechtvaardig zoude zijn, hier eene zoodanige bepaling te weeren en verzoekt Burgemeester en Wethouders zulks als het gevoelen van den Raad aan den Minister kenbaar te maken. De meerderheid stemt daarmede in."

Bewapening

Over dit onderwerp is gesproken in de vergadering van 3 maart '87.

"De Raad besluit uit de post voor onvoorziene uitgaven te voldoen een bedrag van f 6,95 wegens bewapening der Gemeentepolitie."

Onze legendarische veldwachter M.Wokke deed het prima, getuige de volgende aantekening in de notulen van 5 april 1887:

"Burgemeesters en Wethouders stellen den Raad voor de Jaarwedde van den tegenwoordigen veldwachter M. Wokke, met f 25,- te verhogen wegens zeventienjarigen ingang van 1 april. Wordt met algemene stemmen daartoe besloten."

Het onderwerp van de goede wil van de Raad, veldwachter M. Wokke.

Piet van der Steen

WERKVERSCHAFFING IN LIMMEN 1920-1940

Werkverschaffing was vroeger een noodzakelijk kwaad. Het gebeurde regelmatig, dat mensen in de winter ontslagen werden. Omdat er geen WW bestond hadden ze dan helemaal geen inkomsten meer. Ze konden dan voor een vergoeding werk verrichten van algemeen nut, zoals het verbeteren van wegen. Vooral in de crisisjaren werd er vaak werk verschaft.

Om een beeld te krijgen van de omstandigheden van toen ben ik in de gemeenteraadsverslagen gaan snorren. Verder waren de notulen van een landarbeidersbond heel nuttig. De mensen heb ik ook om verhalen van toen gevraagd, maar dat komt verderop weinig naar voren.

Dit stukje maakt deel uit van een veel breder geheel, dat echter door plaatsgebrek en strekking van dit boekje niet geplaatst kon worden. In wat nu volgt is het belang van de geschiedenis te zien. Want we zien hier het eerste begin van de sociale zekerheid die nu zo gewoon is. Ook is er veel dat vergelijkbaar met de huidige situatie is.

WERKEN AAN DE WEGEN

In de winter van 1921/22 stonden twee werkeloze mannen puin te kloppen voor f 3,50 per dag. Verder wist de gemeente ook niet wat er gedaan moest worden tegen de winterwerkeloosheid, die ze verder heel normaal vonden. Burgemeester Nieuwenhuysen drong aan op aansluiting bij werkeloosheidskassen, waar het rijk en de gemeente aan bij zouden dragen. Als gemeente was Limmen niet verzekerd tegen werkeloosheid; ze was alleen aangesloten bij de arbeidsbeurs in Alkmaar.

In heel 1923 werd er f 716,37½ uitgegeven. Maar in de eerste maanden van 1924 steeg dat bedrag al tot f 749,37. Dat werd besteed aan zulke dingen als het verbreden van de Kapelweg, dat toen nog een zandpad was. Er werd ook een beek gegraven langs de Hogeweg voor de afwatering van de omgeving. De Westeweg werd voorzien van een paardepad,

dat wil zeggen dat er midden op de weg een pad je werd gemaakt van drie bakstenen breed en twee rijen in de lengte. Daarop konden dan de paarden lopen, zodat er geen diep uitgesleten greppels ontstonden door hun hoeven.

In de winter van 1926 werd het Stetlaantje (100 meter) als werkverschaffing geprofileerd en behand. Het werd tegelijk eenrichtingverkeer.

Het verkeer van en naar het Stet, dat toen nog als haven fungeerde, stroomde zo beter door. Vrachtrijder Zandbergen haalde het puin uit Alkmaar voor f 100,- per 33 m³. Het polder bestuur deed ook aan werkverschaffing: f 300,- werd uitgetrokken om de Laandervaart op te knappen.

In de gemeenteraad heerste de mening dat, hoewel er sprake was van een malaise, de toestand iets beter werd. Men wilde de arbeiders niet al te veel in de watten leggen, de financiële middelen stonden dat ook niet toe. Er werd dus voorrang gegeven: ongehuwden en mensen die korter dan een jaar op het dorp woonden werden van de werkverschaffing uitgesloten.

EN TOEN WERD HET ECHT KRISIS

Ondanks het optimisme in de gemeenteraad werd de crisis vanaf '29 alleen maar dieper, De ekstreem koude winter veroorzaakte veel schade (in mei zat de vorst nog in de grond). De prijzen in 1930 waren ontzettend laag, nog maar de helft van wat ze in 1920 waren geweest. In de bollen ging het nog steeds redelijk, maar het beplante areaal groeide sneller dan de eksport. Dat drukte weer flink op de prijzen die kleine kwekers bij de grote eksporteurs konden vragen. Ze 'kregen' de prijs eerder en moesten er maar tevreden mee zijn. Er werd ook meer 'op kontrakt' gekweekt, dat leverde wel minder op, maar als klein tuindertje was je dan tenminste zeker van wat inkomsten.

De grote klap viel hier uiteindelijk in '31 en '32 doordat het ook in het buitenland zo slecht ging. De opbrengsten kelderden in één klap zo'n 40%. De bazen wilden dan ook rond 35% van het loon afhalen, maar de bonden wisten de schade tot ongeveer 20% te beperken.

In de werkverschaffing kregen georganiseerden fl.3,-per dag, een kwartje meer dan ongeorganiseerden. De kinderbijslag was toen ook net nieuw; vanaf het 3de kind kregen de werkelozen 50 cent per week meer. De boeren die met hun paard en wagen puin reden moesten ook inleveren. Ze kregen voortaan f 6,- per dag en rekenen zich achteraf nog onder de bofferds. De gemeenteraad achtte het nodig een kommissie voor de werkverschaffing in het leven te roepen, maar ze kwamen er snel achter dat dat niet veel hielp. Voor het eerst gingen er stemmen op die om andere soorten produktief werk vroegen.

HET VERLOOP VAN DE WERKVERSCHAFFING

In 1929 waren de straten nog steeds de belangrijkste werkverschaffing. De wegen in de dorpskom werden gerepareerd. Toen was het puin op en de Zuideinderweg, die in erg slechte staat was, moest nog maar een tijdje wachten. De boeren die er langs kwamen moesten maar zien hoe ze zich redden. De Uitgeesterweg was ook zo'n soort stiefkind van de gemeente, zoals we verderop zullen zien,

In de 30-er jaren werd er op grote schaal afgezand. Door het uitgraven van een bepaalde laag zand op een zekere diepte werden het grondwaterpeil en de afwatering beter geregeld. Meestal liet de grondeigenaar dat zelf doen, als hij het geld ervoor had. In 1933 konden twee ploegen van elk vijf mensen dit werk doen op enkele percelen van het burgelijk armbestuur. Ook in de provinciale domeinen (de duinen van Bakkum en Casticum) werd veel grondwerk gedaan. Daar werkten in 1933, ieder zes weken lang, 24 mensen. Officieel was dit voorbehouden aan georganiseerden die via het arbeidsbureau werden geworven. Iedere gemeente kwam een keer aan de beurt,

De landarbeidersbond "St. Deusdedit" en de bouw-vakkersbond "St. Joseph" beklagden zich over de f 12,- die op de werkverschaffing in Bakkum werd betaald (per week). Mensen uit Heiloo en Casticum kregen méér, wel tot f 18,-. Het antwoord van B & W was dat ze daar niets aan konden doen: het was een rijksregeling en de betreffende dorpen zaten in een hogere klasse van de rijks-steunregeling (wel op eigen verzoek, toch). De gemeente weigerde echter een toeslag te geven om de jaloezie wat te verminderen.

TERUG NAAR DE WEGEN

Een belangrijke weg die nogal wat problemen gaf, was de Disseldorperweg. Al in 1933 gingen de eerste stemmen op dat er wat aan moest gebeuren, want het werd 's zomers een ware stofplaag. Met enige traagheid werd een plan opgesteld samen met het Hoogheemraadschap en een ingenieur. Men kwam tot het besluit de Visweg, Disseldorperweg, Schoollaan en Zuidkerkenlaan in één ruk te asfalteren.

*De Dusseldorperweg vóór de verandering.
Vaag is het paardepad te zien. De rest was zand.*

Voor de lengte van 2024 meter die dat besloeg, ging dat f 24.500,- kosten. B & W vonden dat veel te duur, maar als het niet doorging kregen ze ook weer boze gezichten. Uiteindelijk werd er een stuk van 800 meter van teerslakken voorzien en 3000 meter paardepad werd opgebroken en ingewalst.

Dat gebeurde als werkverschaffing, maar in akkoord. Als een ploeg dan een bepaald aantal meters had gedaan in een week, kregen ze 30 ct. i.p.v. 28 ct. per uur.

De Uitgeesterweg was zoals gezegd een stiefkindje van de gemeente. De gemeente Uitgeest droeg er de verantwoordelijkheid voor, maar voor het grootste gedeelte lag hij op Limmer grondgebied. De gemeente wilde echter niet bijdragen in het onderhoud. Ingezetenen zouden weinig gebruik maken van de weg. Bovendien werd de provinciale weg aangelegd en zou het niet lang duren voordat Limmen daarop aangesloten werd.

Ondertussen werd de weg wel aan flarden gereden door het zware verkeer van en naar de Zaanstreek.

In 1937 werd besloten dat er toch maar eens wat aan moest worden gedaan. In de kosten van f 1900,- droegen Limmen, het polderbestuur en Akersloot resp. 500, 300 en 100 gulden bij, Omdat het als werkverschaffing gedaan werd, konden de loonkosten (f 6500,-) uit het provinciale "werkfonds" gehaald worden. Rond 1937 werd ook de Rijksweg geasfalteerd. Er stak een storm van protest op toen de mensen erachter kwamen dat hierbij voornamelijk mensen uit Gelderland zouden werken. De gemeenteraad wou er niets tegen doen. De betreffende ondernemer was vrij om zijn mensen te halen waar hij wou; bovendien had hij toch een paar Limmenezen aangenomen. Buiten dit probleem om lijkt het nogal buiten het gemeentegerbeuren om te zijn gegaan.

DE JAREN VOOR DE OORLOG

In 1937 kwam Limmen eindelijk in een hogere klasse (de 7**) van de rijkssteunregeling. In eerste instantie lijkt dat geen groot verschil te hebben gemaakt. Men klaagde nog steeds over het feit dat de lonen in Limmen maar 27 ct, per uur waren en in Castricum wel 30 ct. Ook kon men maar zelden op het dorp aan de slag, wat tot ontevredenheid leidde. De hele zaak lijkt trouwens tussen '37 en '38 in de versukkeling te zijn geraakt. Eerst werd tussen juni en september de steun stopgezet van ministerswege, om de werkelozen weer in het vrije bedrijf te krijgen. Daarna duiden alle tekenen erop dat er helemaal geen werkverschaffing was geweest en zelfs geen recht om van de werkeloosheidskassen te trekken. Nu nog kun je wel het verwijt horen dat de gemeente niets aan de wegen deed, terwijl bv.

Akersloot en Oudorp daarin juist veel werk verschaften

In 1939 konden de Limmenezen eindelijk 28 ct. per uur vangen in de werkverschaffing. Regenuren werden ook betaald á 22 ct. In datzelfde jaar werd een flinke som geld, f 16.000,- beschikbaar gesteld om de waterkeringen van enkele polders langs de Alkmaardermeer te verbeteren. Het is mij niet bekend of daar veel Limmenezen van konden profiteren. Onder dreiging van de oorlog werd in de Bergermeer een vliegveld aangelegd. Dat was ook voor sommige Limmenezen een hele uitkomst.

Maar nu nog kun je mensen horen mopperen over het feit dat de gemeente lang niet zoveel aan werkverschaffing deed als bv. Akersloot en Oudorp.

Die hadden, toen de oorlog begon, een redelijk wegensstelsel. Bij ons was het nog steeds een bende en niemand was er beter van geworden. De enige zorg van de gemeente was al die tijd geweest om de begrotingen sluitend te maken, niet om het welzijn van de mensen te vergroten.

Sommige mensen vonden in de Zaanstreek werk of werden door de Duitsers te werk gesteld en raakten nog verder weg. Elke dag heen-en-weer op de fiets was toen niet meer dan normaal. Na de oorlog bleek het forensisme dan ook behoorlijk sterk toe te zijn genomen. Het nam echter niet zo'n vlucht als in Heiloo of Castricum, omdat de gemeente geweigerd had de spoorlijn door het dorp te laten lopen. De trein nemen was dus niet zo gemakkelijk en heeft waarschijnlijk de toevloed van mensen buiten het dorp geremd.

Kees Droog

DUITSERS OP JODENJACHT IN LIMMEN

Een interview met Theo Hollander en zijn vrouw Trien.

KEREND GETIJ

Het is zomer 1944; de Duitsers lijden enorme verliezen op alle fronten. De Geallieerden waren, op een vroege morgen van die zelfde zomer, geland in Normandië en maakten zeer goede vorderingen in noordelijke richting. In Rusland waren de Duitse legers eveneens verslagen en de Russische legers naderden in razend tempo "der Heimat". Dat alles maakte het humeur van de bezettingstroepen in Nederland er niet zonniger op; te meer, daar het leedvermaak en de spot, van de bevolking met het Duitse debacle, het voornaamste volksvermaak geworden was. Men zag als het ware de bevrijding op zich af komen. Door al die vernederingen werd de houding van de verwaande Duitse bezetters tegenover de verdruchte Hollanders, steeds grimmiger. Het was in die sfeer dat het nu volgende drama in Limmen zich afspeelde.

DE ONDERGRONDSE

Limmen heeft, goed beschouwd, niet erg onder het oorlogsgeweld geleden. Zeker niet in vergelijking met de gebieden die in de frontlijn lagen.

Maar dat wil niet zeggen dat er hier niets aan de hand was. Ook hier zijn zeer ernstige dingen gebeurd. De verzetsbeweging was zeer actief en dat leidde soms tot ernstige botsingen met de bezetter; hetgeen op zijn beurt weer wraakacties door de Duitsers tot gevolg had. Onze Joodse landgenoten hadden het wel het zwaarst te verduren. Op deze bevolkingsgroep werd een ware heksenjacht gemaakt. De meesten waren al opgepakt en zaten al in concentratiekampen; sommigen echter hadden kans gezien om nog net op tijd weg te komen en doken onder. De familie Hollander aan de Westerweg in de Limmerbuurt, was zeer actief in het ondergrondse werk. Vader Co en zijn zoons Theo en Jan hielden zich intens bezig met de hulp aan onderduikers. Ze zochten adressen en hielpen zoveel zij konden mee aan de verzorging.

Daar waren ook veel Joodse onderduikers bij, De hulp aan die mensen was dubbel gevaarlijk want wie een Jood hielp, werd met de Joden gelijk gesteld en dienovereenkomstig behandeld. Dat betekende; concentratiekamp en gaskamer.

Hiervoor schrokken zij echter niet terug. Zij beseften maar al te goed dat de terreur die de Duitsers nu onder de Joden uitoefenden, eens het lot van de hele bevolking zou zijn. Vechten was dus nodig, ook voor eigen lijfsbehoud.

GROOT ALARM

Het was op een mooie augustusdag in 1944, dat Jaap Roemer uit Akersloot naar Limmen kwam. Jaap zat ook in het verzet en ook hij hielp Joodse mensen. De Akersloter kwam naar Theo Hollander toe en zei dat hem ter ore gekomen was dat er op een of andere manier iets van hun activiteiten was uitgelekt en dat reeds in de komende nacht onheil verwacht kon worden.

"Zorg er voor Theo, dat al je mensen gewaarschuwd zijn. Wis alle sporen uit; laat geen tekenen achter die op de aanwezigheid van onderduikers zou kunnen wijzen", was Jaap's uitdrukkelijk advies.

Theo ging onmiddellijk aan de slag. Hij nam z'n fiets en spoedde zich op weg. Er waren heel wat adressen te waarschuwen, maar het eerst ging hij naar Sjaak van Til, die in de Zuidkerkelaan woonde. Hij had zo'n vaag vermoeden dat het daar wel het ergste nodig zou zijn.

Sjaak was niet thuis en diens vrouw vroeg of zij de boodschap over kon brengen; maar nee, daar voelde Theo niets voor. Hij vond het beter om Sjaak de boodschap persoonlijk te geven.

DE FOTO'TJES

Toen hij, na zijn onderduikadressen te hebben afgewerkt, 's avonds weer thuis was, bleef er nog over dat hij Sjaak van Til moest waarschuwen.

Theo wist dat Sjaak zijn vrachtauto, waarmee hij groente vervoerde, altijd bij z'n vader aan de Westerweg stalde. Hij luisterde aandachtig of hij hem op z'n klompen hoorde

lopen en ja, ook deze keer klonken zijn voetstappen hol op het wegdek van de Westerweg. "Sjaak ben jij het?" riep Theo. "Ja, wat is er?" antwoordde Sjaak met een wedervraag. Theo vertelde hem wat er aan de hand was en bezwoer Sjaak ervoor te zorgen dat z'n Joodse onderduikers weg waren en dat alle aanwijzingen zoals kleding, beddegoed enz. verwijderd moesten zijn. "Laat niets achter hoor, want het is ernst." voegde Theo er nog met nadruk aan toe.

Thuis gekomen heeft Sjaak die maatregelen genomen en alles verwijderd wat op de aanwezigheid van meer mensen dan zijn vrouw en hemzelf zou kunnen wijzen. Helaas, zo zou later blijken, werden een paar foto'tjes die aan de Joodse mensen toebehoorden, over het hoofd gezien...

De ondergedoken mensen gingen de nacht doorbrengen tussen de snijbonen in de tuin bij vader Van Til.

ALS JE LEVEN JE LIEF IS

Ook bij de familie Hollander zaten Joodse mensen ondergedoken. Zij hadden echter een bijzonder goede schuilplaats, zodat die mensen in huis konden blijven. Bovendien hadden de gebroeders Hollander een waarschuwingssysteem ontworpen waardoor, binnenshuis, onopvallend, alarm kon worden geslagen.

Het werd die nacht een hazeslaapje; iedereen was waakzaam en gespannen. Angst maakte zich van de mensen meester; men kende de genadeloze wreedheid van de Duitsers maar al te goed en het parool was dan ook: blijf uit hun handen, als je leven je lief is.

De stilte van de zomernacht werd, zo rond een uur of drie, bruuft verstoord door het gekletter van soldatenlaarzen op de Westerweg. Rauwe kreten in de harde snauwerige Duitse taal bezorgden de arme gezochte mensen kippevel. In de schuilplaatsen zaten zij tegen elkaar op. Nauwelijks in staat adem te halen en wie de kriebelhoest kreeg bestierf het bijna van ellende, want daar aan toegeven betekende een zekere gang naar de gaskamer. Aan de Westerweg, naast Jan Al, in de woning waar Theo Hollander nu woont, woonde toen Cor Koster, de zwager van Sjaak van Til, met z'n vrouw.

Cor had een schuilplaats onder de keukenvloer. De moffen wisten uit opgedane ervaring, dat het nogal eens voorkwam dat Hollanders zich in huis onder de vloer verscholen tijdens razzia's, Wreed als zij waren, hadden zij daar iets op gevonden. Zij keken de huisgenoten die niet voor arrestatie in aanmerking kwamen, b.v. de huisvrouw, recht in het gezicht en richtten dan vervolgens hun geladen geweren op de vloer met een vinger aan de trekker. Dat hielp prima, want als er iemand onder zat verraadden moeders dat onmiddellijk. Als ze geen spier vertrokken werd er ook werkelijk geschoten. In menig huis zitten nog de kogelgaten in de vloer.

Deze methode werd ook ten huize Koster toegepast; en met succes, Cor werd gearresteerd en naar Amersfoort gebracht, er konden tegen hem echter geen bewijzen worden geleverd en na enige weken was Cor weer terug in Limmen. Helaas werden bij Sjaak van Til de foto'tjes gevonden. Hij werd naar het concentratiekamp in Vught gebracht en heeft Limmen nooit meer terug gezien,

HET LAATSTE KONTAKT

Vader Co Hollander was een gevreesde tegenstander van de moffen en zij loerden al maanden op hem. Hij stond bekend om zijn stalen zenuwen en was zo glad als een aal, dus moeilijk te pakken voor de Duitsers. Toen hij het nieuws hoorde van de arrestatie van Sjaak van Til, besloot hij gelijk maar eens te gaan kijken of hij wat voor Sjaak zou kunnen doen. Hij stapte op de trein en begaf zich naar Vught. Toen hij aldaar op het perron liep zag hij, op een perron aan de overkant, mensen in de bekende zebra-pakjes, die bezig waren brokstukken van neergestorte vliegtuigen uit een spoorwagon te lossen. De bedoeling daarvan was dat het bruikbare materiaal werd gedemonteerd en opnieuw gebruikt in de vliegtuig-industrie, want de spullen raakten wel een beetje op bij de Duitsers,

Co begreep direct dat het om gevangenen uit het kamp ging. Hij bleef een poosje staan turen om te zien of mogelijk ook Sjaak daar bij zou zijn. En jawel, tot zijn grote vreugde zag hij ook Sjaak, bezig met brokstukken lossen.

Hij floot zo hard hij kon op z'n vingers om de aandacht te trekken en alle gevangenen keken in zijn richting, Toen hij met z'n hand naar hen zwaaide, herkende Sjaak z'n strijdmakker Co Hollander en hij zwaaide enthousiast terug. Heel even was daar het contact tussen die twee Limmers die elkaar al een leven lang kenden.

Beiden strijders voor vrijheid en rechtvaardigheid; de een reeds in de handen van de gehate vijand, de ander (nog) op vrije voeten, overpeinzend hoe hij het zou moeten aanleggen om zijn makker te helpen. En terwijl hij daar zo mee bezig was werd Co plotseling in z'n rug gegrepen. Een vetgevreten Duitse officier brulde hem op rauwe toon de vraag toe, wat dat te betekenen had. "Oh", zei Co, op quasi nonchalante toon, "Ik groet even die mensen". "O zo", zei de mof, "Kom jij dan maar 'ns mee". Hij zette hem tegen een muur en beval hem zijn handen omhoog te doen. Zo liet hij Co ongeveer twee uren staan. Duizenden gedachten gingen intussen door z'n hoofd terwijl hij daar zo stond.

Stel je voor dat ze hem zouden meenemen naar het concentratiekamp en daar zouden ontdekken wie hij was. Dat zou zijn doodvonnis tot gevolg hebben, daar was hij zeker van.

Goede raad was duur, maar dat had hij nu juist op dit kritieke moment, niet bij de hand. Er restte hem, met die gewapende moffen om hem heen, niets dan geduldig, maar angstig, afwachten.

EINSTEIGEN !

Eindelijk werden de gevangenen in vrachtauto's geladen. Co werd eveneens naar de auto's gedreven en er werd hem het bevel: "Einsteigen" toe gebruld. Co draalde; als hij het ooit benauwd gehad heeft was het nu wel. "Mijn god, daar heb je het dan, Wat moet ik nou doen", dacht hij; zichzelf om advies vragend. Maar de Duitser had weinig geduld en kennelijk in het geheel geen begrip voor het wanhopige overleg dat zijn slachtoffer met zichzelf voerde. "Einsteigen dumme Idiot", brulde de Duitser nogmaals, maar nu een octaaf hoger, zodat z'n onsympathieke stem oversloeg.

Co stapte toen maar in, want ja, ook toen zat de macht in de loop van een geweer en doodgeschoten worden wil niemand graag. Dat kan altijd nog, zal hij gedacht hebben. Hij kende de theorie van 'de laatste galg': proberen te rekken, in de hoop op redding. Dus stapte Co in de laadbak van de auto, tussen de andere gevangenen. Toen zij bij de prikkeldraad hekken van het kamp gekomen waren, stopte de auto. De Duitse officier stapte uit de cabine en riep: "Heraus !" De gevangenen keken elkaar aan als of zij het in Keulen hoorden donderen, niet begrijpend wat de vent bedoelde. Toen wendde hij zich direct tot Co Hollander, herhaalde zijn bevel en voegde er nog aan toe: "Sukkel, stommeling, maak dat je weg komt". En terwijl Co als een hazewindhond uit de bak sprong kreeg hij nog het advies: "En laat je hier niet meer zien, want anders laat ik je er aan de binnenkant van het hek uit, inplaats van aan de buitenkant, domkop, begrepen !?" Nou, Co snapte alles en terwijl hij zich, gnuivend van plezier over z'n herkregegen vrijheid, door de bossen op weg naar het station begaf, snapte hij ook dat de grootste domkop die mof was die hem liet gaan; niet beseffend welke 'vette kluif' hij op z'n auto had. Intussen was de Duitser weer naast de chauffeur in de cabine gaan zitten. Zich handenwrijvend verheugend omdat hij zo tactvol die domme hollandse boerenman een lesje geleerd had...

Wie weinig reden tot vreugde hadden, waren die ongelukkige mensen. De gevangenen in het kamp, die in de afschuwelijke situatie leefden van hard werken, weinig eten en veel slaag. Een onmenselijk bestaan, waarin naast vele duizenden, ook Sjaak van Til zich bevond. De ontmoeting op het station in Vught met Co Hollander was het laatste contact met een Limmer. Sjaak is later naar een concentratiekamp in Duitsland of Polen getransporteerd en daar door de Nazi's vermoord.

Piet van der Steen

LIMMEN, 50 JAAR GELEDEN
Het 25-jarig ambtsjubileum van
burgemeester Nieuwenhuysen.

Fragmenten van een reportage in de Alkmaarse Courant van 9 juli 1937.

Geheel Limmen viert heden feest. Op grandiose wijze kwam heden tot uiting, dat de bevolking van Limmen haar burgemeester en diens familie hoogelijk waardeert. Na maandenlange voorbereiding was dan eindelijk de feestdag daar. Van alle woningen wapperde de vaderlandse driekleur, terwijl op veel plaatsen versieringen waren aangebracht. Reeds om 9 uur maakte men zich op om den burgemeester aan de zuidgrens van de gemeente te ontvangen. Met een viertal landauwers werd hierop naar de zuidgrens van gemeente gereden. In de eerste landauwer waren de kinderen van den burgemeester gezeten; in de tweede de wethouders Pepping en Valkering, Pastoor Wolff en de heer Kuys en in een drietal anderen de raadsleden. Toen burgemeester Nieuwenhuysen met zijn echtgenoot arriveerde, werden zij met luide hoera's begroet. Wethouder Pepping sprak woorden van welkom en huldigde den burgemeester als een burgervader en diens echtgenoot als de moeder der armen.

De stoet zette zich hierop in beweging. Voorop reed een heraut op een prachtige schimmel. Daarop volgden een 40 ruiters, met oranje sjerpen, terwijl de paarden met witte lakens bedekt waren.

Op de ruiters volgde een groep kinderen met versierde fietsen. Hieraan was veel werk besteed. Het harmoniekorps "Excelsior" volgde daarop, waarbij de landauwers zich aansloten.

Aan de Kerkweg stonden de schoolkinderen opgesteld, die de familie hartelijk toejuichtte. De tocht door de gemeente was een ware zegentocht. Overal blijde gezichten en eerbiedige begroeting.

In het gebouw St. Maarten had de huldiging door de kinderen plaats.

Het hoofd van de R. K. jongensschool, de heer I. Mok, feliciteerde den burgemeester namens het

onderwijzend personeel van alle scholen, maar vooral namens de kinderen.

Onder leiding van den heer H. Brusckke zongen daarop de kleinen een huldigingslied, gemaakt op verschillende melodieën, dat van Maandenlange voorbereiding getuigde.

In optocht, vooraf gegaan door het lustig blazende muziekkorps "Excelsior", ging het hierna naar het raadhuis. Ook langs dezen weg had de bevolking zich opgesteld en voortdurend werden de burgemeester en zijn familie hartelijk toegejuicht.

In het raadhuis werd de burgemeester namens de geheele bevolking gehuldigd. De voor deze gelegenheid veel te kleine raadszaal was heel fijn met groene en rose anjelieren versierd.

Vertegenwoordigers van een 16-tal vereenigingen, leden van bet committe, konden nauwelijks geplaatst worden, terwijl de burgemeester en zijn familieleden, met de raadsleden om de groene tafel waren gezeten.

Na alle toespraken sprak de burgemeester een dankwoord.

Burgemeester Nieuwenhuysen zeide, dat de laatste dagen gevoelens van groote dank bij hem hadden overheerscht. Deze dankbaarheid kwam tot uiting, toen ik door zoovelen met blijden glimlach werd weggekeken. Toch had ik dit alles niet verwacht.

Toen ik deze zaal, vervolgde hij, voor 25 jaar in tegenwoordigheid van mijn ouders door wijlen wethouder De Jong geïnstalleerd werd, heb ik toegezegd dat mijn levensdoel zou zijn een burgemeester te worden voor gansch de gemeente en al haar Ingezetenen, getrouw aan de door mij In banden van den commissaris der koningin afgelegde eeden. De groote hulde mij thans op deze dag gebracht, is voor mij het bewijs, dat ik geslaagd ben dit doel te benaderen.

Hierop werd de eerewijn rond gediend, waarna om 2 uur de burgemeestersbank, het huldeblijk van de bevolking, werd onthuld.

Nadat mevr. Nieuwenhuysen met een speciaal zilveren schaatje het lint had doorgeknipt, kwam de fraaie steenen bank zichtbaar, waarin als inscriptie het wapen van Limmen, de jaartallen 1912 - 1937 en de woorden: "Ter herinnering aan het 25-jarig jubileum van burgemeester J. J. Nieuwenhuysen."

Elly Dekker

Hiernaast alle genodigden geschaard rond de jubilaris en zijn familie op de bank. Sinds enkele jaren staat de bank op het Stet; de oorspronkelijke plaats was echter bij de hoek Middenweg-Kerkweg.

**HOPELIJK HEBBEN WIJ OVER AFZIENBARE TIJD EEN FILM OVER
DIT FESTIJS VOOR U.
*U BENT DAN VAN HARTE WELKOM !!!!***

Dit jaarboekje is een uitgave van de stichting "Oud-Limmen", Donateurs krijgen het jaarboekje gratis. U kunt donateur van de stichting worden door storting van minimaal f 10,- op bankrekening 33.64.26.429 t.n.v. 'Stichting "Oud-Limmen"'.
Voorzitter: T. Elzinga
Sekretaris/Penningmeester: A. Min-Vos (02205-3563)
Leden: G. Dirkson-Pepping, J. Dijkstra, A. Krom,
C. Kroone, P. v/d Steen, T. Wiersma.

In de losse verkoop kost dit boekje f 12,50. Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot Piet van der Steen, Pagelaan 1, tel. 02205-1209
Uit dit jaarboekje mag niets worden overgenomen zonder voorafgaande toestemming van de stichting "Oud-Limmen".

